

ACC. N.R. M. 12651:1-7.

Landskap: *Västergötland* Upptecknare: *Pim Valborg Larsson, Skälby*
Härad: *Kanik* Berättare: *Emil Petersson* "
Socken: *Hälsjö* Berättarens yrke: *f. d. hem. ägare*
Uppteckningsår: *1953* Född år *1878* i *Hälsjö*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Kyrkbygdor. s. 1-7.

Lu F 88.

Skriv endast på denna sida

ACC. N:R **M. 12651:1.**

Kyrkkyddor.

Kvistar o blad o blommor ha till att "lukta på" under gudstjänsten har ej förekommit allmänt här i min hemförsamlings kyrka under mitta hundratalet beaktas det. Dock har jag vid gudstjäntsbesök samman tid under senare år sett någon äldre bondmora förfiska sig med daffan o en "rabriakvist" under gudstjänsten. Nästana man hade med sig utgjordes i huvudsak av rabria o åbradd (på landsbygds-mål allbradd) de förvarades instuckna i psalmboken vid söndagens predikatsstund, alltså utgjades de ett slags bokmärke, hälften av dem gäna synliga utanför! Psalmboken bars i handen omvund med en stor vit näsduk. Detta gällde kvinnorna. För männen förhållande ej så eleganta former. Deras sk. styrkesmedel utgjordes av snesdosen. Den

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Luf. 88
1

ACC. N:R M. 12651: 2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

vandrade från man till man i den kyrklänk, som
man satt, i till att fått sig en pris. I sin psalm-
bok bar de i fickan, vilken i bästa fall kanske
även rymde en näsduk. I huvudsak hade man
örtkvastarna med sig för att "piqqa upp sig" med
dusar doft under gudstjänsten, vilken för i tiden
brukade vara någ så lång. Något samband
med dop, vigsel, begravning etc. hade de ej här
på orten. Det var endast sommartid man ha-
de tillgång till dessa växter, varför vintern fick
gå i luftlöshetens tecken om man så kan
uttrycka sig. — Hela blomstokvastas för-
ken för och även i dag, att man här med
sig till kyrkan för att smycka anhörigas
gravar. Blommorna ha för detta ändamål
inte något särskild namn, man säga vad
man hade och gör blomstokvasten sei
tilltalands som möjligt. I all synlighet

2

2)

ACC. N:R M. 12651:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

3

Till större lätthet "Marsdag" etc. förkommer
allmän blomstusmyckring här på kyrkogården.
Vid begravning förkommer hans eller hustrus
från var familj som är inbjuden till begrav-
ningen. Även sådana som inte är med i själva
"likålsföljdet" men är hans eller hustrus gada vänner till
den bortgångne, brukar bresta en blomstusmyckring
i gravstenen, som en avskedshälsning. Veden att
smycka de anhörigas gravar med blommor
utfäres i de flesta fall av kvinnorna.
Luktدوزor och luktblaskor ha ej förkommit
här under 1900-talet. Luktدوزor ser man än
i dag om någon på någon dans, men den
användes då endast som ett halssmycke,
äroft sju eller någon gammal farmor eller mor-
mor. Luktدوزoran var en liten rund tingest
av äkta silver av en träkronas storlek. Den
öppnas och ~~inuti~~ den föravak en evamp, vilken
inuti

3)

ACC. N:R M.

12651:4

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

indränktes med parfym i "luktevattenflaskan".
Dessa soampen var i sin tur spänd ett fint galler
av silvretråd för att soampen ej skulle falla
ut när dosen öppnades. Dosen har sedan
i en silvretånk eller ett sammetsband om
halsen, naturligtvis förkom det ej att den använ-
des annat än vid högtidliga tillfällen kyrk-
besök o dyl. Dossorna o luktevattenet inköptes
nog i närmaste stad och användes många
gångar såsom en gåva från fästmannen
till sin blivande brud. Under gudstjänsten
såsom man brukade i den "litet i smyg" alltså
ej använde den under tiden prästen lyfte höll
sig på predikstolen. Att männen använt
sig av dessa "luktsmedel" har ej förkommit här
på orten. Inomhus innehåller dessa karafflika
tillsammans med smusdosen en "lamma-
flaska" innehållandes brännvin med vilket

4

4)

man styrkte sig innan och efter gudstjänsten.
Angående luktdosor (här på orten vanligen
kallad "svampdosor") var den kanske i
huvudsak förbehållen den gifte, bergna bon-
demoran. I något enstaka fall utgjordes den
av förgyllt ribba. Som sådan var den en oerhört
dyrbart kläd och kunde som ~~sådan~~ framhållit
endast inköpas av någon välbärgad person.

De fattiga hade kanske ej någon luktdosa, men kun-
de kanske i något fall få förfriska sig med
Cänkammraternas. Att svampdosorna o lukterätters-
flaskorna hade något visst sammanhang med
olika högtider, kyrktagning, begravning etc. dyl.
har ej berättats mig. — Karamellerna, frukt o dylikt
hade man med sig i kyrkan i huvudsak till
att "muta" småttingarna med, för att de
ej skulle tycka att tiden blev för lång.
Karamellerna utgjordes av "kandisarcker"

och labitsstörningar. Denna esd, som den här
besättats, förkemmas är i dag, åtminstone
här på landsbygden. Bakverket för i tiden
utgjordes av en ring, (i bästa fall labad av
rostmjöl, för den fattiga av havremjöl.) Gadsa-
korna förvarades för i "bjortellomma" ett
slags fiska insydd i dåtidens vida tejlar.
Handväskan var för en 100 år esdar ett okänt
begrepp i vår lilla landsbygdsförsamling. Det
har besättats mig att i början av 1800-talet
skulle vid beandag, de som satt i bänkarna
närmast den som var fram bänst till dopet,
lyudas på kyrkobyddor bestående av karame-
ler, byddmjölken och ringar. I pågavandes
färäldear o gudmor fick sålunda fara med
sig en anslig rustning, påför en "lomma"
sj räckte till att förvara det i. I stället
fick gadsakerna knydas in i en fyrkantig

ACC. N:R **M. 12651: 7.**

duk, ett o. k. "knytt." För männens del var enu-
sst kyrkknyttan, (berättat om det på sidan 2.)
Att prästerna tyckt antipasti emat dessa
seder har ej förkommit här på orten.
Som så mycket annat ha dessa gamla
seder försvunnit, varför äre ej gått att för-
klara. Bilan o cyklar ha gjort kyrkvägen
kort, varför man ej behöva något att stycka
sig med. Dock tycker det mig, att övre fångra
tidens kyrkfolk vilade var stämning av helg
o ro är övre värt tids kyrkbesökare.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

7